

להכות בשורש

מסע רוחני בין דתיות לחילוניות, וטיול וירטואלי בעקבות מסע המושבות של הראי"ה קוק¹

מערך רב תחומי: חינוך חברתי-ערכי, מחשבת ישראל, היסטוריה, גיאוגרפיה ועוד.

כתיבה | ראם דה האן, ר"מ ורכז חינוך חברתי ערכי ישיבת חמ"ד אורט אלקנה

קהל היעד - כיתות ט-יב .

○ ניתן להתאים את המסע לכל שכבות הגיל בהתאמת שאלות ההכוונה והסרטונים לגיל הרלוונטי.

תחומי דעת – חינוך חברתי-ערכי ו/או מחשבת ישראל, היסטוריה, גיאוגרפיה ועוד.

רציונל לבחירת הנושא:

הרב אברהם יצחק הכהן (להלן- הראי"ה) קוק, עסק בכל שנותיו ב'השבת לב אבות על בנים', בהדרכת והוראת התורה הגדולה המתאימה לדורו, דור של בלבול ופלא, דור שחושך ואור משמשים בו בערבוביא. בתקופת העליות, ובעיקר העלייה השנייה (1904-1914) הגיעו לארץ ישראל עולים בעלי דעה ורקע שונים באופן בולט מאנשי היישוב הישן שהתגוררו בארץ הקודש עד כה. בעוד **אנשי היישוב הישן** חיו מכספי חלוקת תרומות שנאספו בחו"ל על מנת לקיים את לומדי התורה בארץ, חיו בארבעת ערי הקודש (ירושלים, טבריה, צפת וחברון) והקפידו על קהילתיות וסגירות גם בתוכם פנימה בכך שקיימו קהילה אשכנזית וקהילה ספרדית, **אנשי היישוב החדש'**. אלה היו עולים צעירים, סוציאליסטים, בעלי כעס על הדת הישנה. רצונם להקים חברת מופת שיתופית הביא ליציאה מערי הקודש, שהחלה עוד לפני כן מתוך אנשי היישוב הישן, והקמת מסגרות מגורים חדשות כמו המושבה והקיבוץ. סיסמת המנון האינטרנציונל - "עולם ישן עד היסוד נחריבה" כוונה לעיתים בארס כלפי הדת, אותם אנשי לימוד תורה שלא עסוקים ושותפים בגאולת העם והארץ.

הראי"ה, כרב העיר יפו והמושבות ולאחר מכן כרבה הראשי של ארץ ישראל, עסק רבות בקירוב ציבורים אלו לכדי מציאת מאחד הגדול מסך חלקיו. בעוד ההתנגשות נראית כהולכת וגדלה ויכולה להוביל חלילה למלחמת אחים, הראי"ה בחר לדבר ללבבות והוציא לפועל בשנת תרע"ד (1913) את מסע המושבות.

¹ מבוסס על הספר- להכות שורש, הראי"ה קוק והקרן הקיימת לישראל, הרב אברהם וסרמן ואיתם הנקין זצ"ל.

בשיעור מתוקשב זה נצא למסע המושבות יחדיו. נעלה על העגלה ששימשה את הרבנים, נסע יחד איתם בדרכים, נבקר בעיירות ובנקודות ההתיישבות השונות. כמוהם נחשוב על המאחד בחברה הישראלית בזמן ההוא וננסה לקחת מהמסע תובנות ומחשבות גם לחברה הישראלית כמעט 110 שנים לאחר מסעם. נבקר איתם בזיכרון יעקב וננסה דרכם לדון בישן מול החדש, ובשאלה האם תמיד טוב לחדש ולהתקדם? נסעד איתם בחדר האוכל של קיבוץ מרחביה וננסה להבין האם מטרת המסע היא להשפיע או להיות מושפעים? יחד איתם נלבש בגדי איכר בפורייה ומעל הכנרת נחשוב האם זו תחפושת או שותפות?

מטרות:

- התלמיד יכיר את מסע המושבות, את הרקע ההיסטורי והחברתי.
- התלמיד יכיר את הדמויות הפועלות באותה תקופה, את המתח בין הקהילות השונות ואת פועלו של הראי"ה בנושא.
- התלמיד ישווה בין התקופה ההיא לבין תקופתנו אנו וינהל טבלה למציאת הדומה והשונה.

משאבי למידה:

- טבלה – נספח 1
- [קישור למפת גוגל מפות](#) + קישורים לקטעי קריאה, צפייה ודיון נמצאים בתוך התחנות השונות במפת המסע הווירטואלית.

מבנה הפעילות:

- שלב א – פתיחה במליאה
- שלב ב - עבודה עצמית
- שלב ג – איסוף במליאה
- שלב ד – עבודה בזוגות מול מחשב
- שלב ה – איסוף במליאה
- שלב ו - סיכום

מהלך השיעור:

שלב א – פתיחה במליאה

- המורה יסביר את המושגים 'יישוב ישן' ו'יישוב חדש', את הערכים של כל חברה והמתח ביניהם (ראו רציונאל) ויקיים דיון במליאה בשאלה מי חשוב יותר- עולם תורני המתקיים על תרומות וחוסר עשייה, או שמא עולם של עשייה, גאולת הארץ וישובה אך ללא לימוד תורה וקיום תורה ומצוות?

שלב ב - עבודה עצמית

- המורה ישאל: מה עם ישראל יותר צריך בתקופתנו?

- לצורך ברור הנושא כל תלמיד יקבל טבלה (**נספח 1**) ובה התלמיד ישווה את מרכיבי התקופה ההיא לבין המציאות במדינת ישראל שנת תש"ף (2020) כפי הבנתו. במידת היכולת ניתן להציע בנוסף לחקור דרך חיפוש באינטרנט ולכתוב סיבה אחת למספר שהזינו.

שאלה ג – איסוף כמליאה

לאחר כרבע שעה של עבודה עצמית, המורה יאסוף את התלמידים למליאה ולכל תלמיד תהיה אפשרות לשתף בדעתו על הדומה והשונה שבין התקופות.

המורה יוכל לסיים חלק זה של הפעילות בשאלות:

- האם לדעתכם יש מתח עמוק (שסע) בין חלקי החברה הישראלית כיום?
- האם לדעתכם יכול להיות שנגיע למלחמת אחים? אם כן, למה?

שאלה ד – לבידור כמליאה מול מחשב

כל תלמיד יגיש למחשב ויכנס [לקישור לטיול במסע המושבות](#) ללימוד הנעשה, האווירה והשיח תוך כניסה לקישורים המופיעים שם.

התלמידים ישאלו את עצמם:

- מה הם היו נוהגים במציאות זו כיום?
- האם ישנו חוט מקשר בין המסע של 1913 ובין החברה הישראלית ב2020?

■ המלצות ליצירת אווירה לימודית חווייתית:

- יצירת אווירת טיול: לבקש מהתלמידים לחבוש כובעים, לקחת עימם תיק עם מים ולבקש מההורים באותו היום לשלוח חטיף אותו יאכלו כל התלמידים יחד.
- עבודה בזוגות שמטרתה לייצר שיח שיוצג במליאה במליאה.
- שילוב עם תחומי דעת נוספים ויצירת למידה אינטראקטיבית רב-מקצועית בשילוב תחומי דעת. לדוגמא- קשר עם המורים לשל"ח והוספת נקודות עניין בדרך או בתחנות השונות. קשר עם המורים לתלמוד להוספת דיון על פולמוס השמיטה. קשר עם המורים לתנ"ך ליצירת לימוד על נקודות עניין תנכ"יות באיזור וכו'.

שאלה ה – איסוף כמליאה

לאחר כארבעים דקות של למידה עצמית של התלמידים נתכנס במליאה. המורה יסכם את 3 הנקודות שעלו בטיול:

- **זיכרון יעקב** והדיון על מיקום בימת בית הכנסת.
- **מרחביה** והשיח של השפעה ולימוד מול הכלה ולמידה.
- **פורייה** והקשר השמח והאוהב בין חלקי העם השונים.

כל תלמיד (או צמד תלמידים) יתייחסו לאחת מנקודות הדיון, תוך דגש על השאלה כיצד היו נוהגים במציאות זו כיום? והאם ישנו חוט מקשר בין המסע של 1913 ובין החברה הישראלית ב-2020?

שאלה 1 - סיכום

המורה יסכם את הנלמד בעזרת אחד מהעזרים הבאים:

- ברטיסיות טקסט מתוך קטעי קריאה שהמורה ידפיס (ניתן להשתמש בספרם של הרב אברהם וסרמן ויצחק הנקין "להכות שורש- הרא"ה קוק וקרן הקיימת לישראל", הוצאה עצמית, ירושלים תשע"ב (הקטעים המומלצים בהקשר זה הינם מעמודים 21, 35, 47, 50, 72, 81, ועוד).
- הצעת לקיום 'מסע נגדי' בו בכירי החילוניות הישראלית יבקרו מקבוצות האוכלוסייה הדתית בישראל. נציע כמחשבה - היכן יבקרו? מה יראו? מה יגרום לנקודות מחלוקת? ומה יגרום לנקודות חיבור?
- הצעה ליציאה למסע מושבות כיתתי כיום. במרחב הלמידה המתקשבת ניתן די בקלות להפיק מסע כיתתי ומפגשים דרך אפליקציית זום ללא השקעה גדולה וללא עלות. חיבור בין קהילת בית הספר ובין קהילת בית ספר ממלכתי, יצירת שיח עם גדולי רוח חילוניים ועוד אפשרויות שונות עומדות בפני המורה.

נספחים

נספח 1 – טבלת השוואה

- דרג מ 1-10 את המתח והשסע בכל תחום בטבלה.
- במידת האפשר - נסה לחקור דרך חיפוש באינטרנט ולכתוב סיבה אחת למספר שהזנת.

ישראל תש"פ (2020)	ישראל תרע"ד (1913)	
		• שנאה בין יהודים לערבים
		• שנאה בין יהודים תושבי ארץ ישראל לבין יהודי חוץ לארץ
		• שנאה בין חרדים לחילוניים
		• שנאה בין דתיים לאומיים לחרדים
		• שנאה בין אחים על רקע גזעי (כלומר בין 'ספרדים' 'לאשכנזים')
		• סיכוי למלחמת אחים